

BO'LAJAK TARBIYACHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK MULOQAT VA MUOMALA QONUNIYATLARINING TA'LIM-TARBIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI ROLI

Gaziyeva Nigora Shamsuddinovna

*"Pedagogika va psixologiya" kafedrasida o'qituvchisi.
Angren universiteti, O'zbekiston.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bulajak tarbiyachilarni tayyorlash jarayonida kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirish haqida so'z boradi. Muallif pedagogik ma'lumotlarga tayanib, mavjud ilmiy adabiyotlar asosida muammoni tahlil qilgan va bulajak tarbiyachilarni tayyorlash jarayonida kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirish bo'yicha mavjud o'ziga xos jihatlarni o'rgangan.*

Kalit so'zlar: *Tarbiyachi, kommunikativ, qobiliyat, bolalar, rivojlantirish.*

Nutq bu og'zaki kommunikatsiya, ya'ni til yordamida munosabat qilish jarayoni demakdir. Ijtimoiy tajribada biron bir mohiyatni anglatadigan so'zlar og'zaki kommunikatsiya vositasi hisoblanadi. So'zlar eshittirib yo ovoz chiqarmasdan aytilishi, yozib qo'yilishi yoki kar-saqov kishilarga biron bir mohiyatga ega bo'lgan imo-ishoralar bilan almashinishi mumkin. Odamlar o'rtasidagi munosabatni telegraf orqali axborot berishga o'xshatish mumkin emas. Odamlar munosabatiga aloqa bog'lovchilarning his-hayajoni ham qonuniy ravishda jalb etilgan. U kommunikatsiyaning mazmunini hisoblanishi nazarga ham, munosabatga ham, kirishganlarga nisbatan ham muayyan tarzda taalluqli bo'lib nutqiy fikr mulohazalar bilan qo'shilgan holda yuzaga chiqadigan bu hishayajonli munosabatda axborot ayriboshlashning alohida nutqsiz jihati o'zgacha nutqsiz kommunikatsiya tarkib topadi.

Nutq bu og'zaki kommunikatsiya, ya'ni til yordamida munosabat qilish jarayoni demakdir. Ijtimoiy tajribada biron bir mohiyatni anglatadigan so'zlar og'zaki kommunikatsiya vositasi hisoblanadi. So'zlar eshittirib yo ovoz chiqarmasdan aytilishi, yozib qo'yilishi yoki kar-saqov kishilarga biron bir mohiyatga ega bo'lgan imo-ishoralar bilan almashinishi mumkin. Odamlar o'rtasidagi munosabatni telegraf orqali axborot berishga o'xshatish mumkin emas. Odamlar munosabatiga aloqa bog'lovchilarning his-hayajoni ham qonuniy ravishda jalb etilgan. U kommunikatsiyaning mazmunini hisoblanishi nazarga ham, munosabatga ham, kirishganlarga nisbatan ham muayyan tarzda taalluqli bo'lib nutqiy fikr mulohazalar bilan qo'shilgan holda yuzaga chiqadigan bu hishayajonli munosabatda axborot ayriboshlashning alohida nutqsiz jihati o'zgacha nutqsiz kommunikatsiya tarkib topadi.

Nutqsiz kommunikatsiya vositalarga qo'l, barmoq va yuz harakatlari, imo-ishora, ohang, pauza, turq-tarovat, kulgu, ko'z yoshi qilish va shu kabilar kiradi. Bular og'zaki kommunikatsiya vositalari so'zlarni to'ldiruvchi va kuchaytiruvchi, ba'zan esa o'rnini

bosuvchi belgilar sistemasini hosil qiladi. O'rtog'ining boshiga tushgan kulfatdan xabar topib unga hamdardlik bildirayotgan suhbatdosh nutqsiz kommunikatsiya belgilarini ishlatadi: yuzlarini g'amgin tutadi, past ohangda, qo'llarini yuziga yo peshonasiga qo'ygan va boshini chayqagan holda chuqur xursinib gapiradi va hokozolar.

Nutqsiz kommunikatsiya amalga oshirish uchun turli xil yosh gruppalariga turlicha vositalar tanlanadi. Masalan, yosh bolalar yig'idan ko'pincha katta yoshdagilarga ta'sir qilish va ularga o'z istaklari hamda kayfiyatini yetkazish vositasi sifatida foydalanadilar. Nutqsiz kommunikatsiyada qo'llaniladigan vositalarning axborotni so'z bilan yetkazish maqsadlariga va mazmuniga muvofiqligi munosabat madaniyatining tarkibiy qismlaridan hisoblanadi. Pedagog bitta so'zning o'zini bolaga goho buyruq, goho iltimos, goho nasihat va hakoza ma'no baxsh etgan xilda turli ohangda talaffuz eta bilishi kerak. Nutqsiz kommunikatsiya imo-ishora, pantomimika, nutqning ohangidagi rang-baranglik ham rivojlana boradi. Kommunikatsiya jarayonida teskari aloqalar shakllanadi, ya'ni bola hamsuhbatining yuzlaridagi ifodani o'qishga uning ohangida ma'qullash yoki ma'qullamaslik alomatini payqashga katta yoshdagi kishining so'zlariga ilova bo'ladigan va kuchaytiradigan qo'l barmoqlari va yuz-harakatining ma'nosini tushunishga o'rganadi.

Tarbiyachi faoliyatida tarbiyalanuvchilar bilan pedagogik aloqalarning uzluksizligi tarbiyaning asosiy qonuniyatlaridan biridir. Bolalar bilan ta'limtarbiyaviy jarayonda ijobiy aloqalar o'rnatish, ijobiy iqlim yarata olish, o'ziga ishontira olish va jalb qilish-tarbiyachi kommunikativ qobiliyatining asosiy mohiyati bo'lib, bunda bevosita tarbiyachi bilan bog'liq bo'lgan minglarcha ruhiy jarayonlar, ma'lum bir qolipdan chiqishi mumkin bo'lmagan muomala turlari va shartlari mavjud. Tarbiyaning samaradorligi, pirovard natijada bolalar bilan aloqa o'rnatishning shakl va uslublariga qat'iy rioya qilgan holda amalga oshirilishi bilan belgilanadi. Asosiy maqsad, tarbiyachi va bola munosabatida majburiy itoatkorlik o'rnini ongli intizom egallashi, bolalarda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat. Tarbiyachi tarbiya usullari tizimini belgilab olgandan keyin bir qator aloqa o'rnatish vazifalarini rejalashtirishi kerak. Albatta, bu nihoyatda qiyin jarayon, zero tarbiyaning har bir usuli, tarkibiy qismi va tashkil etuvchi usullari muomala orqali aloqa o'rnatishning samaradorligiga bog'liq. Ushbu jarayon bevosita tarbiyachining fikr almashuvi (refleksiya) bilan bog'liq xususiyatlariga, bola ruhiy holatini fikr tezligi bilan uqib olish san'atiga va pedagogik ta'sir ko'rsatishning turli usullarini bir-biri bilan o'zaro aloqadorlikda qo'llay bilishiga taalluqli bo'lib, ular uzluksiz shakllanadi.

Tarbiyachining fikr almashuvi bilan bog'liq kommunikativ qobiliyatini shakllantiruvchi asosiy xususiyatlari bola ongiga qaratilgan faoliyat bo'lib, nihoyatda murakkab jarayonda takomillashadi. O'zaro fikr almashish omillari bilan bevosita bog'liq bo'lgan kommunikativ qobiliyatning quyidagi yo'nalishlari mavjud:

- ❖ bolalarni ishontirish
- ❖ bolalar ongiga ta'sir etish;
- ❖ o'zgalarga taqlid qilish.

Bolalarni ishontirish tarbiyalanuvchining ongiga qaratilgan ho'lib, tarbiyachi fikr mulohazalarini ta'sirchan nutq orqali bolaning bilimlar tizimiga, dunyoqarashiga, xulq-atvoriga, hatti-harakatiga ta'sir etadi va uni qisman o'zgartiradi. Ishontirish tarbiyachi ning kasb faoliyatiga taalluqli bo'lgan murakkab faoliyatida asosiy ta'sir ko'rsatish vositasi bo'lib, ta'lim tarbiya jarayonida ishlatiladigan usullardan biri hisoblanadi. Bola ongiga ta'sir ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan ishontirish usuli tarbiyachidan bahs, munozara asosida dalillar keltirishni, isbot va mantiqqa tayanishni talab qiladi. Ayniqsa tarbiyachi bilan bolalar orasida o'rganilayotgan mavzuga taalluqli muqobillik mavjud bo'lganda, tanqid va fikrlar kurashiga tayanilganda samarali bo'ladi.

Bolalar ongiga ta'sir o'zaro fikr almashish jarayonida qo'llaniladigan murakkab psixologik xususiyat bo'lib, tarbiyachi kommunikativ qobiliyatining universal omili hisoblanadi. O'qituvchilarning suhbat va faoliyati jarayonida tarbiyalanuvchi ongiga ta'sir tizimining o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, u bolalarning psixikasi va xulq-atvoriga sezilarsiz ravishda ta'sir ko'rsatadi. Ta'sir bolalar ongiga, psixikasiga nazoratsiz kirib borishi bilan alohida ahamiyatga ega, bolalarning ijodiy faoliyatida, xatti-harakatlarida, intilishlarida yo'l-yo'riqlar ko'rsatish tarzida amalga oshiriladi.

Ongga ta'sir-shunday bir psixik jarayonki, bolalar tarbiyachi ning yoki biror shaxsning ta'siri ostida, o'z ongining yetarli nazoratisiz voqelikni idrok etadi. Agar tarbiyachi bunda pedagogik mahoratga, psixologik tajriba va bilimlarga ega bo'lmasa, bolalar ongiga ta'sir qila olmaydi, natijada ta'lim-tarbiya jarayoni ijobiy natijalar bermaydi, tarbiyachi bolalarning hurmat-e'tiboriga sazovor bo'la olmaydi. Tarbiyachi o'z tarbiyalanuvchilari ongini tashqi muhitning salbiy ta'sirlaridan, sinf jamoasi norasmiy yetakchilarining turli yashirin buzg'unchi g'oyalaridan himoya qilishga mas'ul shaxsdir. Bola ongiga ta'sir o'tkazishda tarbiyachi yetakchilikni o'z qo'lga kiritishi uchun:

- bolalarning salbiy xatti-harakatlari tufayli sodir bo'ladigan emotsional histuyg'ularga berilmasligi;
- har bir bolaning psixologik va ruhiy holatini puxta o'rganmasdan uning ongiga tarbiyaviy ta'sir o'tkazishga harakat qilmasligi;
- har bir bolaga alohida shaxs sifatida hurmat e'tibor bilan munosabatda bo'lishi;
- sinf jamoasining norasmiy yetakchisini s'ezdirmasdan aniqlab olishi va uning hattiharakatidan doimo ogoh bo'lishi;
- pedagogik mahoratning muhim jihatlarini uzluksiz o'zida takomillashtirib borishi;
- o'ylanmay aytilgan har bir so'z, noo'rin fikr-mulohazaning oqibatini hech qachon tuzatib bo'lmasligini tarbiyachi doimo his etishi lozim.

Taqlid qilish shaxsning psixologik xususiyati bo'lib, o'zi sevgan biror inson harakatiga, namunasiga, ibratiga amal qilishidir. Bola o'zi uchun ideal deb bilgan

kishining xulq-atvor namimalariga ongsiz ravishda taqlid qiladi. Bolalar o'zgaralar xulq-atvoridan andoza olib, taqlid qilish yo'li bilan ulardan o'zining muhitida foydalanadi. Taqlid qilishning o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, bolalar o'z xatti- harakati va muomalasi jarayonida o'zi ko'rgan, kattalar bajargan harakatlarni takrorlashga intiladi. Taqlid qilishning yana bir xususiyati bola badiiy asarlarda o'qigan, kinofilmlarda ko'rgan sevimli idealidagi qahramon obraziga, xarakteriga, jasoratiga, imo-ishora, nutq, kiyinish uslublariga beixtiyor taqlid qiladi, o'z faoliyatida takrorlaydi.

Tarbiyachi kommunikativ qobiliyati bilan pedagogik faoliyat olib borish jarayonida o'zaro fikr almashish yo'li bilan ta'sir ko'rsatishning ko'rib chiqilgan asosiy turlari bolani ishontirish, bola ongiga ta'sir etish, taqlid qilish birbiri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan psixologik xususiyatlardir va ayni vaqtda, o'ziga xos farqlarga ega. Ishontirish va ongiga ta'sirning o'zaro bog'liqligi shundan iboratki, biz ta'sir ko'rsatish usulining unisidan ham, bunisidan ham foydalanganda ko'pincha notiqlik san'atini namoyish etamiz. Tarbiyachining so'z boyligi va notiqlik malakasi ishontirish va bola ongiga ta'sir etishning muhim manbalaridir.

Pedagogik ta'sir ko'rsatish-kommunikativ qobiliyatning asosiy usuli sifatida O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy-siyosiy mustaqillik qo'lga kiritilgach, hayotning barcha sohalarida, shu jumladan, ta'lim sohasida ham tub islohotlar olib borilib ulkan o'zgarishlar ro'y bermoqda. Islohotlar respublikaning rivojlanish va taraqqiyot yo'li deb e'tirof etilgan demokratik, insonparvar, huquqiy jamiyatni barpo etish uchun xizmat qiladi. Demokratik, insonparvar, huquqiy jamiyatni barpo etish vazifasi o'sib kelayotgan yosh avlod zimmasiga yuklanadi. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» hamda O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimovning nutqlari va qator asarlarida ta'lim va tarbiya O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy taraqqiyoti sohasida ustuvor deb e'lon qilinib, uning maqsad va vazifalari belgilab berilgan.

Pedagogik ta'sir ko'rsatish tarbiyachining muhim kommunikativ qobiliyatlaridan biri bo'lib, avvalo tarbiyachining tashqi qiyofasini ifodalovchi madaniyati, munosabatga kirishishi va nutq madaniyati asosida bolalar bilan muntazam tarbiyaviy faoliyat olib borish jarayonida namoyon bo'ladi. Hozirgi davrda tarbiyachi faoliyatida uchraydigan kommunikativ munosabatlarda so'z bilan og'zaki ta'sir etish nihoyatda xilma xil bo'lib, bevosita pedagogik ta'sir ko'rsatishning nisbatan mustaqil ko'rinishini o'zida mujassamlashtiradi. Bilish, anglash, ekspressiv (his-tuyg'uga berilish holati), ijtimoiy an'anaviy muloqot, inson holatini so'zsiz tushunish, dilkashlik tarbiyachi ning pedagogik faoliyatida uchraydigan doimiy takrorlanib turadigan kommunikativ munosabatlarning turlaridir. Tarbiyaviy jarayonni tashkil etishda ularni nazarda tutish lozim.

Ayniqsa, pedagogik ta'sir ko'rsatishni tashkil etishda so'zning ahamiyati bilan bog'liq bo'lgan pedagogik muomala madaniyatiga va tarbiyachining shirin so'zligiga alohida talablar qo'yiladi. So'zlashganda odob va ehtirom tarbiyachi ning pedagogik mahoratida uchraydigan muhim insoniy fazilati sifatida namoyon bo'ladi.

Xushmuomalalik-tarbiyachi va tarbiyachilarning sinfda individual ish olib borish jarayonida ota-onalar hamda bolalar bilan muloqotni aniq bir tarbiyaviy maqsadni ko'zlagan holda tashkil eta olishi va ta'lim-tarbiyaviy faoliyatni to'g'ri boshqara bilishidir. Tarbiyachining kasbiy faoliyatida xushmuomalalikning yosh tarbiyachi amal qiladigan quyidagi mezonlarini alohida ta'kidlab o'tamiz:

Tarbiyachi kasbiy mahoratida muhim ahamiyatga ega bo'lgan insoniy fazilat hamda xushmuomalalikni o'zida shakllantirishi uchun muntazam faoliyat olib borishi zarur. Tarbiyachi pedagogik faoliyatiga oid shaxsiy o'z-o'zini tarbiyalashning o'zaro fikr almashish va aloqadorlikka doir quyidagi tizimlarini tavsiya etish mumkin.

1. Kasbiy faoliyat jihatidan o'z-o'zini anglashni (muomalada o'zaro fikr almashishga doir sifatlarni, ijobiy va zaif tomonlarini aniqlashni) amalga oshirish va shu asosda o'zaro fikr almashish asosida o'z-o'zini tarbiyalash dasturini ishlab chiqish.

2. O'z kasbiy faoliyatiga quyidagi yo'nalishlarda baho berish maqsadga muvofiq: kishilar bilan bo'lgan muomaladan so'ng olingan taassurotlarni tahlil qilish, bolalar bilan muomalaning so'nggi holatlarini o'rganib, muomala haqida o'zining yutuq va kamchiliklarini tahlil qilish, muomaladagi imkoniyatlaringizni atrofdagilar (tarbiyachilar jamoasi, ota-onalar, bolalar) qanday baholashi haqidagi tasavvurlarga ega bo'lish.

3. O'zida insonparvarlikning asosiy xususiyatlarini rivojlantirish yuzasidan ixtisoslashtirilgan o'z-o'ziga ta'sir o'tkazuvchi "autogen" mashqlar asosida ishlash.

4. Bolalar va ota-onalar bilan turli jamoat ishlarini olib borish, bundan o'zaro fikr almashish faoliyatida ko'nikma va malakalar (ma'ruzalar, suhbatlar, kamolot yoshlar uyushmalari) hosil bo'ladi.

5. So'z bilan og'zaki ta'sir o'tkazishda salbiy kayfiyatlamini yengish tajribasini shakllantiradigan va xushmuomalalikni rivojlantiradigan vaziyatlar tizimini yaratish.

6. Xushmuomalalikka milliy an'ana va urf-odatlarimiz, o'zbekona muomala madaniyati, milliy ma'naviyatimiz nuqtai nazaridan yondashish.

7. O'z ona tilida puxta, lo'nda va jarangdor so'zlar tuza olish va uni nutqiy mahorat bilan ifodalash ta'lim muassasalarida o'rganilayotgan har bir fan tarbiyachisi uchun eng zarur kommunikativ qobiliyatlardan biridir.

Taklif etilgan ushbu tizim asosida pedagogik faoliyat olib borish tarbiyachi kasbiga oid shaxsiy fazilatlaridan biri bo'lgan insonparvarlik va xushmuomalalikni shakllantiradi. Tarbiyachi kasbiy faoliyati davomida nutqidagi so'z qudratini takomillashtirib boradi. U o'zbek tilining boy imkoniyatlaridan unumli foydalanish orqali so'z boyligini go'zal, ravon, ifodali, ta'sirchan bo'lishiga intiladi. Zero, go'zal va ta'sirchan so'zlay bilish ham san'at. Bu san'atdan bebahra bo'lgan tarbiyachi ning kasbiy mahorati shakllanmaydi. Qaysi fanni o'qitishdan qat'iy nazar, tarbiyachi ning asosiy quroli so'z boyligidir, u so'z qudrati asosida kommunikativ qobiliyatini namoyish etadi.

REFERENCES:

1. Eshmuminovich, T. A. (2023). General characteristics of the organization of continuous pedagogical experimental work. *Bphilosophy*, 20.
2. Tursoatov, A. E. (2023). Uzluksiz pedagogik amaliyotni tizimlashtirishning pedagogik shartlari. *Mugallim*, 1(1), 55-59.
3. Tursaotov, A. (2023). General characteristics of the organization of continuous pedagogical experimental work. *Science and innovation*, 2(B6), 20-26.
4. Турсоатов, А. Э. (2020). Ўқувчи-ёшларни синфдан ташқарида ўтказиладиган машғулотларнинг самарадорлигини ошириш йўллари. *TDPU xabarlari*, 1(9), 121-123.
5. Bobomurod Khujomov, A. T. (2019). Professional Competencies As Integral Qualities Of A Specialist's Personality. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 39-43.
6. Nizami, X. B. X. (2023). Didactic Principles of Development of Physical Qualities in School Students. *PINDUS Journal of Culture, Literature, and ELT*, 3(5), 36-38.
7. Xaytmurodovich, K. B. (2022). Foundation of Modern Struggle. *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT*, 2(12), 14-15.
8. Хужомов, Б. Х. (2020). Мустақил таълим жараёнини такомиллаштиришнинг замонавий усуллари. *Fan-Sportga*, (2), 15-16.
9. Khujomov, B., & Tangriyev, A. (2019). Professional competencies as integral qualities of a specialist's personality. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 7(4).
10. Nusratilloevna, M. S. (2023). Spiritual Space: Opportunities and Prospects. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(9), 230-234.
11. Муминова, М. Т., Рахматуллаева, Ш. Б., & Худайкулова, Г. К. (2023). Постдипломное образование: судьба резидентов магистратуры после прохождения специализации.
12. Акбашева, Д. М., Белова, С. К., Васильев, А. А., Везетиу, Е. В., Вовк, Е. В., Дерябин, Н. И., ... & Углицких, О. Н. (2023). НАУКА, ОБЩЕСТВО, ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.
13. Худайкулова, Г. К., Илясова, М. М., Садирходжаева, Н. С., & Исраилов, Ж. Д. (2023). ВНЕДРЕНИЕ НОВОГО ПОДХОДА К ОЦЕНКЕ КАЧЕСТВА СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.
14. Suyunov, B. (2021). Tezaurus va kompyuter texnologiyalariga doir. *Computer Linguistics: Problems, Solutions, Prospects*, 1(1).
15. Suyunov, B. T. (2021). Morphology and national-cultural features of medical terms related to color in the uzbek language. *EPRA International Journal of Research and Development*, 6(1), 193-199.

16. Suyunov, B. T. (2021). Etymology of medical terms translated into Uzbek from other languages. *EPRA International Journal of Research and Development*, 6(9), 315-321.
17. Kushakova, M. N., & Salimov, I. (2023). Requirements to the specialist of the Digital Economy. *Conferencea*, 22-28.
18. Кушакова, М. Н. (2023). Этапы распространения высоких цифровых технологий в предприятиях. *Экономика и социум*, (5-1 (108)), 595-598.
19. Kushakova, M. N. (2023). New priorities for the development of the digital economy in Uzbekistan. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 402, p. 08039). EDP Sciences.
20. Kushakova, M. N. (2022). Management methods for rail transport service personnel. *Экономика и социум*, (10-1 (101)), 881-883.
21. Абдурашитова, Е. В. (2023). Семья-Основной Фактор Воспитания Конкурентно-Способной Личности. *Diversity Research: Journal of Analysis and Trends*, 1(3), 66-70.
22. Vladimirovna, A. E. (2023). Tasks, The Implementation of Which Will Ensure the Food Security of the Republic of Uzbekistan. *Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences*, 16, 73-76.
23. Kadyrova, O. K. (2020). Professional pedagogical activity its types and structure. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, 1(12), 93-96.
24. Abdullajonovna, U. A., Xashimovna, K. D., & Bakhtiyarovna, A. B. (2020). Estimated attitude of students to cultural and leisure activities at the university. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(3), 268-281.
25. Kasimova, D. K. (2017). Problems of Students' Social Adaptation on the Basis of Values Assimilation. *Eastern European Scientific Journal*, (4).
26. Eshnazarova, M., & Nurmatov, B. (2019). The current state and content of the course Methods of calculations. *International Journal of Research Culture Sociyeti*, 3(3), 79-83.
27. Quvondiqov, S. S. (2022). Dynamic situation as a meta way of perception and understanding of competitive activity in martial arts.
28. Sidikovich, K. S. (2023). Integrative-Pedagogical Features of The Development of A Sense of Patriotism in Future Educators. *European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices*, 1(2), 259-264.